

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี:
กรณีศึกษาชุมชนตำบลสวาย อำเภอบางบาล จังหวัดสุพรรณบุรี*

Sustainable Community Enterprise Development by Buddhist Peaceful
Means: A case study of Sawai community, Prang Ku District, Sisaket

¹วรภา มนต์อารักษ์, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และพระปราโมทย์ วาทโกวิโท

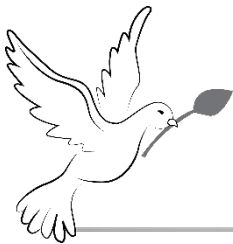
¹Vorapa Monaraks, Phramaha Hansa Dhammahāso

and Phra Pramote Vatagovito

สาขาวิชาสันติศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Peace Studies Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author. E-mail: vorapa@greencotton.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบท สภาพปัญหา แนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 2) ศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามศาสตร์สมัยใหม่และหลักพุทธสันติวิธี และ 3) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามแนวพุทธสันติวิธี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร และเชิงพื้นที่ วิธีการที่ใช้ในการศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 ท่าน และการสนทนากลุ่มย่อย จาก นักวิชาการพัฒนาชุมชน กรรมการบริษัท กรรมการผู้ก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน และ อาจารย์จากมหาวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม มีรายได้ไม่ยั่งยืน เป็นปัญหาในการพัฒนา เศรษฐกิจฐานราก เพื่อที่จะสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นให้เกิดรายได้และสามารถพึ่งตนเอง ตามนโยบายการสนับสนุนวิสาหกิจในแผนการพัฒนา SME ฉบับที่ 4 เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น 2) แนวทางในการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัล ส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน เพื่อปรับสมดุลทางเศรษฐกิจด้วยการปรับเปลี่ยนบริบทในการทำธุรกิจในยุคดิจิทัล โดยใช้แนวทางพุทธสันติวิธี เพื่อลดความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมในชุมชน ให้เกิดการพัฒนาไปสู่สังคมสันติสุข 3) รูปแบบแนวทางตามพุทธสันติวิธีทางพระพุทธศาสนาร่วมกับหลักสัปปุริสธรรม 7 เกิดเป็นโมเดล SOARNE คือ S = Strengths อัตลักษณ์ชุมชนจากต้นตอมาเป็นวัตถุดิบการผลิต O = Opportunities ภูมิปัญญาชุมชน A = Aspiration การเติบโตของวิสาหกิจชุมชน R = Results ผลผลิตจากต้นตอ N = Needs ความต้องการพัฒนาของคนในชุมชนด้านเศรษฐกิจ E = Empathy การร่วมใจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตอย่างยั่งยืน ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง เกิดสันติสุขในชุมชน

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน; พุทธสันติวิธี; การพัฒนาอย่างยั่งยืน

* Received March 10, 2020; Revised October 9, 2020; Accepted October 26, 2020

Abstract

The objectives of this research were 1) the context, problems, guidelines for the development of community enterprises 2) the development of community enterprises in accordance with modern science and the principles of Buddhist peaceful means, and 3) to propose a model for the development of sustainable community enterprises in accordance with the Buddhist peaceful methods, a case study of Sawai community, Prang Ku, Sisaket. This research applied the Qualitative Research with the in-depth interview with 10 persons and focus group discussion, the community enterprise scholars, Director, Founding Director of community enterprise and scholars from the university.

Results of the Research 1) Communities have economic and social problems that result in unsustainable incomes. It is a problem in the basic economic development. To build a community economy system, develop local products to generate income and become self-sufficient. According to the policy of supporting enterprises in the fourth edition of the SME Development Plan to raise the standard of living and living 2) The approach to bringing technology and digital innovation to promote the potential of community enterprises to balance the economy by adjusting the context of doing business in the digital age. Therefore, Buddhist peaceful means principles must be used to reduce violence both directly and indirectly in the community resulting in the development of a peaceful society. 3) The model of Buddhist peaceful means integrated with the principle of 7 Sappurisdharma as a SOARNE model, which is S = Strengths, the community identity for sugar palm as raw material for production. O = Opportunities community knowledge A = Aspiration growth of community enterprise R = Results from sugar palm products N = Needs for economic development E = Empathy of members. This will result in the community enterprise to grow sustainably and become self-reliant as well as create peace in the community.

Keywords: Community Enterprise; Buddhist Peaceful Means; Sustainable Development

บทนำ

แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (2560-2579) กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยมีเป้าหมายการพัฒนาพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่ สร้างและพัฒนากิจการผู้ประกอบการยุคใหม่ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ กลาง เล็ก วิสาหกิจเริ่มต้น วิสาหกิจเพื่อสังคมหรือวิสาหกิจชุมชน (Office of the Prime Minister, 2019) ซึ่งวิสาหกิจชุมชนนั้น ถือเป็นกลไกที่สำคัญของเศรษฐกิจฐานรากเพื่อให้การเติบโตของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืน โดยผ่านการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เพื่อที่จะพัฒนาระดับเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไป การสร้างความสามารถในการแข่งขันนอกจากจะเพิ่มผลผลิตการผลิต (Productivity) โดยใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมในทุกสาขาของภาคการผลิตและบริการ ที่เป็นฐานรายได้เดิมและที่ต่อยอดเป็นฐานรายได้ใหม่แล้ว ในขณะเดียวกันก็ต้องการวางรากฐานที่แข็งแกร่งเพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในด้านเสถียรภาพ และสมรรถนะทางเศรษฐกิจมหภาค เพื่อให้ประเทศไทยสามารถใช้จุดแข็งของแต่ละพื้นที่และชุมชน เพื่อเสริมหนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ ในภาพรวมได้อีกทั้งเป็นการสนับสนุนการกระจายความมั่งคั่งไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ในประเทศ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติและสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นได้อย่าง ยั่งยืนรวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน (Office of the National Economic and Social Development Board, 2017) มีคุณธรรมและเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่นๆ ในพื้นที่ตามมา วิสาหกิจชุมชนจึงถือว่าเป็นหัวใจในการสร้างงาน สร้างรายได้ และขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนซึ่งมีความสำคัญและส่งผลโดยตรงกับระบบเศรษฐกิจใหญ่ของประเทศ

วิสาหกิจชุมชนเป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ แนวความคิดตลอดจนการวางยุทธศาสตร์ของประเทศเพื่อผลักดันให้วิสาหกิจชุมชน ให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น ตลอดจนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก มีเป้าหมายในการเสริมสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและเสถียรภาพ เน้นความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก และการสร้างความเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศกับเศรษฐกิจโลก ด้วยการสร้างรายได้ให้กับประชาชนและประเทศ โดยเปลี่ยนมุมมองในชุมชนให้เห็นสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ คือ ทรัพยากรที่มีราคาสามารถเพิ่มรายได้ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัตถุดิบ ที่มีพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ มีจุดเด่น มีมูลค่าเพิ่ม มีเอกลักษณ์สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ และจากความสำคัญดังกล่าวรัฐบาลโดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้กำหนดยุทธศาสตร์ของแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมฉบับที่ 4 (พศ. 2560-2564) ที่กลุ่ม SME ฐานราก ต้องได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการเติบโต (Inclusive Growth) ได้แก่ SME ที่เป็นกลุ่มวิสาหกิจรายย่อย (Micro Enterprise) เจ้าของธุรกิจ ที่ไม่มีการจ้างงาน (Self-Employed) ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจ เพื่อการยังชีพ (Necessity

Entrepreneur) และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) ซึ่งเป็นเป้าหมายในการสร้างงาน สร้างรายได้และกระจายรายได้ให้กับคนส่วนใหญ่ของประเทศ การส่งเสริม SME กลุ่มนี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ (The Office of Small and Medium Enterprises Promotion, 2559).

วิสาหกิจชุมชนประสบปัญหาด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้านเกณฑ์คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ด้านการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ จุดอ่อนของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน คือ ขาดทัศนคติต่อการพึ่งตนเอง ขาดผู้นำชุมชนที่มีคุณภาพขาดเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ ขาดการวางแผนเชิงกลยุทธ์กระบวนการผลิตการตลาดและการจัดการไม่มีประสิทธิภาพ (Kenaphoom, 2008) นอกจากนี้กรมส่งเสริมการเกษตร ได้สรุปสภาพปัญหาหลักของวิสาหกิจชุมชนไว้ คือ ด้านบริหารจัดการมีการระดมเงินทุน/เงินออมค่อนข้างน้อย ยังต้องการขอรับสนับสนุนจากแหล่งสินเชื่อ ผู้นำผูกขาดสมาชิกไม่ค่อยมีส่วนร่วมขาดการตรวจสอบการทำงานขาดการยอมรับผู้รู้ในชุมชน ในด้านการตลาด การประสานเชื่อมโยงและการขยายการตลาดยังน้อย เน้นตลาดในชุมชนเป็นหลัก การวางแผนการตลาดและการผลิตยังไม่ชัดเจน ขาดการประชาสัมพันธ์ และในด้านการผลิตขาดองค์ความรู้ด้านการผลิต การพัฒนารูปแบบสินค้า การเก็บรักษาสินค้า บรรจุภัณฑ์สินค้าโดยเฉพาะสินค้าเกษตรแปรรูปส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ออกสู่ตลาด มีรูปแบบคล้ายคลึงกัน มีอายุการเก็บรักษาสั้น (Pongpis, 2009)

วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ชุมชนตำบลสวาย อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวน 4 แห่ง มีสมาชิกกลุ่มจำนวนน้อย อีกทั้งยังต้องการความรู้ในด้านการตลาดและรูปแบบผลิตภัณฑ์ อีกทั้งทักษะการดำเนินงาน การบริหารงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้ ร่วมกับนำหลักสัปปริสธรรม 7 มาบูรณาการเพื่อให้การพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็ง การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง แก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชุมชน และนำมาสู่ผลลัพธ์สุดท้ายที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนสู่สังคมสันติสุข เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสู่การพัฒนาเพื่อยกระดับเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหา แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามศาสตร์สมัยใหม่และหลักพุทธสันติวิธี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามแนวพุทธสันติวิธี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงเอกสารและข้อมูลเชิงพื้นที่ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ศึกษาบริบทเกี่ยวกับประโยชน์ ความสำคัญและแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เนื้อหาที่ศึกษาครอบคลุมบริบทเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ชุมชนตำบลสวาย อำเภอบางแก้ว จังหวัด

ศรีสะเกษ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informant) ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มีความรู้หรือมีข้อมูลในด้านวิสาหกิจชุมชนหรือมีความเกี่ยวข้องมากที่สุดโดยกำหนดตัวผู้ตอบบางฉบับแบบเจาะจงเอาไว้ล่วงหน้า ได้แก่ นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปรางค์กู่ จำนวน 3 คน กรรมการผู้จัดการ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่เป้าหมายจำนวน 7 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ วิธีการเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(key informant interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา โดยพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาจากเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาแนวคิด หลักการความเป็นมา กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อทราบถึงปัญหา แนวทางและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จากผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ อาจารย์จากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรรมการบริหารบริษัท กรรมการผู้จัดการผู้ก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน และ อาจารย์จากมหาวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล ตามหลักการวิเคราะห์สอร์อา (Strengths, Opportunities, Aspiration, Result - SOAR) (Stavos and Hinrichs, 2009) การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินไปพร้อมกับการดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม โดยนักวิจัยได้เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อความถูกต้องของข้อมูลและตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอผลการวิจัยเป็นแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหา แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จากการวิจัยพบบริบท สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ *ปัญหาด้านวัตถุดิบ (Raw Material)* เนื่องจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนมีจำกัดดังนั้น เมื่อกิจการขยายตัวความต้องการในผลผลิตมีมากขึ้น ปัญหาอันเกิดจากการขาดแคลนวัตถุดิบจึงตามมา ทำให้ราคาของวัตถุดิบสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อต้นทุน (Cost) ในการผลิต *ปัญหาด้านการผลิต (Production)* โดยส่วนใหญ่แล้วมักเป็นปัญหาที่เกิดจากประสิทธิภาพในการผลิตเนื่องจากการผลิตในระดับชุมชนเป็นการผลิตที่มีขนาดเล็กเป็นการผลิตที่อาศัยเทคโนโลยีอย่างง่าย ทำให้ผลผลิตที่ได้ด้อยคุณภาพ นอกจากนี้การที่ผู้ผลิตขาดความรู้ความสามารถในการผลิตมีส่วนทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่นับตรงกับความต้องการของตลาด *ปัญหาด้านการตลาด (Marketing)* เนื่องจากระดับการผลิตนั้นเป็นการผลิตในระดับชุมชนที่อาศัยแรงงานราคาถูก อยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ ทำให้การตลาดธุรกิจชุมชนเป็นการตลาดที่มีขนาดเล็ก ขณะที่ในปัจจุบันนี้มีการแข่งขันค่อนข้างสูงจากธุรกิจภายนอกโดยเฉพาะธุรกิจที่มีขนาดใหญ่กว่าเนื่องจากธุรกิจขนาดใหญ่มีการผลิตในปริมาณมากทำให้ต้นทุนต่อหน่วยของผลผลิตต่ำกว่าธุรกิจที่มีขนาดเล็ก

ประกอบกับระบบคมนาคมขนส่งในปัจจุบันมีความสะดวก ทำให้การเข้าไปแข่งขันของธุรกิจภายนอกมีความเป็นไปได้สูง **ปัญหาด้านแรงงาน (Labor)** เนื่องจากธุรกิจชุมชนนั้นเกิดขึ้นในชนบท ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ดังนั้น ในช่วงที่เป็นฤดูกาลผลิตชาวบ้านจึงต้องผันแรงงานจากการทำงานในธุรกิจชุมชนไปทำการเพาะปลูก ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงาน แม้ว่าการขาดแคลนแรงงานนี้จะเป็นการขาดแคลนแรงงานในระยะสั้น หากชาวบ้านไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ อันเป็นสาเหตุมาจากสภาพภูมิอากาศ ชาวบ้านบางส่วนยินดีที่จะโยกย้ายแรงงานเข้าไปทำงานในเมืองเนื่องจากได้รับค่าตอบแทนที่สูงกว่า **ปัญหาด้านการบริหารจัดการ (Management)** เนื่องจากการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนนั้น สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ดังนั้น สมาชิกจึงต้องมีความรู้ความสามารถเพียงพอในการร่วมกันบริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำชุมชนจะต้องมีทักษะทางการบริหาร มีเวลาเพียงพอที่จะเอาใจใส่กับธุรกิจชุมชน ที่สำคัญที่สุด คือ ต้องมีความซื่อสัตย์และตั้งใจจริงในการร่วมทำธุรกิจชุมชน ไม่เพียงเฉพาะผู้นำเท่านั้นแต่รวมไปถึงสมาชิกทุกคน เพื่อให้การดำเนินงานของธุรกิจชุมชนสามารถดำเนินต่อไปได้ **ปัญหาด้านเงินทุน (Financing)** เนื่องจากธุรกิจชุมชนเป็นการจัดตั้งที่เกิดจากความร่วมมือจากสมาชิกเป็นหลัก ทำให้เงินทุนที่จะใช้ในการประกอบธุรกิจมีจำกัดประกอบกับธุรกิจชุมชนมีข้อจำกัดในเรื่องของการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินในระบบ เนื่องจากไม่มีหลักประกัน **ปัญหาด้านนโยบาย (Policies)** สำหรับปัญหาในด้านนโยบายนี้มักเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับภาครัฐ เนื่องจากโครงสร้างของระบบราชการมีความซับซ้อนหลายขั้นตอนทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน นอกจากนี้ การที่ภาครัฐให้สิทธิพิเศษต่างๆ เช่น การได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment: BOI) ทำให้ผู้ประกอบการรายเล็กรวมทั้งธุรกิจชุมชนเสียเปรียบ

ดังนั้นสภาพปัญหาในหลายๆ ด้านที่กล่าวมาทำให้รัฐบาลใช้แนวทางในการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจทุกระดับ ให้สอดคล้องกับนโยบายโดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการหรือการอื่นๆ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และธุรกิจ โดยออก พ.ร.บ.ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ซึ่งจะช่วยเหลือทุนศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในการประกอบธุรกิจมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ.ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ปี พ.ศ. 2548 เป็นการวางรากฐานให้วิสาหกิจชุมชน เป็นกลไกขับเคลื่อนไปสู่ระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง นอกจากนั้นรัฐบาลได้เข้ามาสนับสนุนการสร้างระบบนวัตกรรมที่ดีของประเทศ การจัดตั้งสถาบันเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาองค์ความรู้ สนับสนุนการนำเทคโนโลยีแนวคิดและการบริหารจัดการใหม่ มาพัฒนานวัตกรรมและจัดทำโครงการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมใหม่ เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สามารถยกระดับเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ในพื้นที่ตำบลสวาย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดศรีสะเกษ ที่ใช้เป็นพื้นที่ในการวิจัย วัตถุประสงค์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และภาพลักษณ์ของที่มาของวัตถุดิบ ที่มีการยอมรับและให้ความเชื่อถือได้แก่ ปราสาทลำทะเมนชัย และต้นตาล สัญลักษณ์นี้ จึงก่อให้เกิดพลังที่จะนำไปสู่การบำบัดและรักษาสุขภาพกายใจของผู้บริโภคสินค้า ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นสินค้าที่ผลิตจาก “ต้นตาล” และ “หวาย” ผู้วิจัย และกลุ่มผู้ผลิตในชุมชน ได้ร่วมกันออกแบบพัฒนาสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอื่นๆ มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ ผู้วิจัยจึงได้ร่วมกันออกแบบบรรจุภัณฑ์ (Packaging)

การพัฒนาคุณภาพสินค้าและผลิตภัณฑ์ตามแนวทางของวิสาหกิจชุมชนสังคมเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่ในบริบทของชุมชน แต่มีแนวโน้มว่าวิสาหกิจชุมชนจะเติบโต เพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพิ่มจำนวนขึ้น ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น ด้านความยากจน การศึกษาหรือด้านสิ่งแวดล้อม มีลักษณะที่สำคัญก็คือการมุ่งหวังผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจและสังคม เป็นการสร้างกลไกทางการตลาดที่มีคุณธรรมและเกิดความยั่งยืน ในการพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้ชุมชน ได้ช่วยเหลือตัวเองอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามศาสตร์สมัยใหม่และหลักพุทธสันติวิธี ผลศึกษาพบว่า สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้ต่อยอดขยายผลการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้ครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาค กลุ่มจังหวัด จังหวัด และระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดกิจกรรม Roadshow ดำเนินงานร่วมกับนักวิจัยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) และนักวิจัยภายใต้เครือข่ายความร่วมมือวิจัย ตลอดจนมีการส่งต่อผู้ประกอบการที่ได้รับพัฒนา จนสามารถยกระดับมาตรฐานและขยายโอกาสจนมีความพร้อมสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ โดยสนับสนุนการพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าใน 6 ด้าน ได้แก่ พัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ พัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์ พัฒนาและออกแบบกระบวนการผลิต พัฒนาระบบมาตรฐาน พัฒนาและออกแบบเครื่องจักร พัฒนาคุณภาพวัตถุดิบต้นน้ำ สำหรับเป้าหมายในอนาคตของ วว. ในการสร้างรายได้วิสาหกิจชุมชนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และความคาดหวังในการนำองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technologychaoban, 2019) (วทน.) เสริมแกร่งเศรษฐกิจของประเทศในยุค Thailand 4.0 วว. มุ่งเน้นการขยายพื้นที่ดำเนินการให้ครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยการใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการดำเนินงาน เพื่อเสริมแกร่งเศรษฐกิจของประเทศในยุค Thailand 4.0 ในการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง โดยมาตรการต่างๆ ทั้งการพัฒนาการดำเนินธุรกิจ การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาด้านการตลาด มุ่งดำเนินโครงการฯ ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศภายในปี 2564

รูปแบบเทคโนโลยีดิจิทัล “SMART Entrepreneur Model” (Chamnnon, and Lowanichchai, 2019) เป็นแนวทางในการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัล มาใช้ส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการ ธุรกิจชุมชน ทั้งนี้การที่จะนำเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัล มาใช้ส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการจะต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ควรประกอบด้วยดำเนินการ ตามรูปแบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมศักยภาพให้กับผู้ประกอบการ องค์ประกอบ 5 ประการ (Ministry of Information and Communication Technology, 2016) คือ *สื่อสังคมออนไลน์* (Social media) เช่น Facebook Line เว็บไซต์ ทวิตเตอร์ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันเข้ามามีบทบาทสำคัญกับคนทุกกลุ่ม ทุกเพศทุกวัย มาเป็นเครื่องมือในการ ติดต่อสื่อสารทางธุรกิจ รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สินค้าหรือบริการไปยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย *เครื่องมือทางการตลาด* (Marketing Tools) การเลือกเครื่องมือทางการตลาด ที่เหมาะสม เช่น STP ซึ่งประกอบด้วย การแบ่งส่วน ตลาด (Segmenting) การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย (Targeting) และการกำหนดตำแหน่ง (Positioning) เครื่องมือ STP จะทำให้ผู้ประกอบการได้กลุ่มลูกค้าตาม เป้าหมายที่

ต้องการและทำให้สามารถเลือกใช้ส่วนประสม ทางการตลาดผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม หน่วยงานช่วยเป็นพี่เลี้ยง (Assistants) การมีหน่วยงานอาจเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล รวมถึงการทำการค้าออนไลน์เข้ามาคอยเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำในด้านต่างๆ เช่น การฝึกอบรมการใช้งาน สมาร์ทโฟนเพื่อการทำธุรกิจซึ่งจะต้องมีการเรียนรู้ ฟังก์ชัน การช่วยพัฒนานวัตกรรม เว็บไซต์ตลาดกลาง สำหรับผู้ประกอบการ ชุมชน การช่วยริเริ่มตั้งกลุ่มหรือ สร้างเครือข่ายการตลาด การช่วยอบรมให้ความรู้ด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณ ในการส่งเสริมพัฒนา การเผยแพร่สินค้าโดยนักรีวิวหรือภาพถ่าย (Reviewer & Influencer) การแนะนำ ผลิตภัณฑ์โดยผู้ใช้นักค้าหรือบริการ หรือการถ่ายภาพของ ลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวด้วยการบอกต่อปากต่อปาก หรือ การนำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่ได้ผลสูงสุด เนื่องจากจะทำให้เกิด การเผยแพร่ข้อมูลอย่างรวดเร็ว และทำได้ทันที เช่น เพียงแค่มีลูกค้าหรือผู้รับบริการ หรือแม้แต่เจ้าของธุรกิจ เองสามารถถ่ายภาพ ถ่ายวิดีโอ แล้วแชร์ข้อมูลดังกล่าวผ่านทางสื่อออนไลน์ ซึ่งสามารถสื่อสารเผยแพร่ ข้อมูล สินค้าและบริการไปยังลูกค้าได้ทันที แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ต้องคำนึงคือการรักษาคุณภาพ มาตรฐานของสินค้าและบริการ ทั้งนี้เพื่อให้แก่นักรีวิวหรือ นักถ่ายภาพเหล่านั้นนำเสนอเรื่องราวที่ทำให้เกิดผล กระทบ เชิงบวกต่อธุรกิจของชุมชน เพราะหากเป็นผลกระทบเชิงลบ ก็จะมีส่งผลกระทบต่อธุรกิจในพื้นที่เช่นกัน เทคโนโลยีดิจิทัล (Technology Digital) การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ ธุรกิจ เช่น การ บริหารคลังสินค้าและวัตถุดิบด้วยระบบคอมพิวเตอร์ การใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัล เป็นสื่อกลางในการติดต่อ ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ การสร้างเว็บไซต์สำหรับเป็น ตลาดกลางให้ ผู้ประกอบการชุมชนกลุ่มต่าง ๆ สามารถนำเสนอข้อมูลร้านค้า ผลิตภัณฑ์ การซื้อขายออนไลน์ การ ค้นหา ความรู้ใหม่ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้การดำเนินธุรกิจของ ผู้ประกอบการมีความสะดวกสบายขึ้น

การดำเนินการตามรูปแบบเทคโนโลยีดิจิทัล “SMART Entrepreneur Model” ต้องมีความสัมพันธ์ และเชื่อมโยงกันในลักษณะ ของการบูรณาการ (Integration) และเป็นองค์รวม (Holistic) โดยการสนับสนุน ช่วยเหลือจากหน่วยงานพี่เลี้ยง เพื่อให้ผู้ประกอบการมีศักยภาพในการประกอบธุรกิจได้ อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนซึ่งจะส่งผลให้ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนสามารถนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมดิจิทัลมาเพิ่มศักยภาพในการประกอบธุรกิจได้อย่างแท้จริง การนำเทคโนโลยีมาใช้ในมิติด้าน เศรษฐกิจ สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศเพื่อปรับสมดุลทางเศรษฐกิจด้วยการ ปรับปรุงและปรับเปลี่ยนบริบทในการทำธุรกิจในยุคดิจิทัลให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น รวมถึงการส่งเสริมให้ กลุ่มธุรกิจที่เดิมยังไม่ได้ใช้ประโยชน์เทคโนโลยีดิจิทัลมากนักให้เข้ามาสู่ระบบเศรษฐกิจที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และวิสาหกิจชุมชน (Chamnanpon, and Lowanichchai, 2019)

แนวคิดเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ให้ความสำคัญเรื่องความต้องการของมนุษย์ เป็นเป้าหมายหลักในการ ที่จะกำหนดทิศทาง การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่เศรษฐศาสตร์จะต้องเป็น สิ่ง เกื้อหนุนให้มนุษย์ได้มีชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมที่สงบสุข ภายใต้เงื่อนไขของการมีทรัพยากรที่จำกัด โดยการใช้ และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์รับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้เกิดคุณประโยชน์ร่วมกันอย่างมีคุณภาพ เศรษฐศาสตร์

แนวพุทธมีลักษณะเป็นสายกลาง เรียกว่าเศรษฐกิจสายกลาง หรือ เศรษฐศาสตร์มัชฌิมาปฏิปทา เพราะวาระชีวิตของพุทธศาสนาที่เรียกว่า มรรค มีชื่อว่ามัชฌิมาปฏิปทา องค์ของมรรคนั้นแต่ละข้อเป็นสัมมา เช่น สัมมาอาชีวะ การที่เป็นสัมมา คือ โดยถูกต้อง โดยถูกต้องก็คือทำให้เกิดความพอดี ความเป็นมัชฌิมาหรือสายกลางนั้น ก็คือความพอดี สัมมาอาชีวะ คือ พฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่ถูกต้อง เศรษฐกิจแบบทางสายกลาง หรือ เศรษฐกิจแบบมัชฌิมาปฏิปทา ความพอดี คือ จุดที่คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจมาบรรจบกัน

การนำแนวทางพุทธสันติวิธี หรือ สันติวิธีเชิงพุทธ ซึ่งเป็นวิธี ข้อปฏิบัติ ที่พระพุทธเจ้าและเหล่าสาวกของพระองค์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ ความสอดคล้องกันระหว่าง สังคมแห่งสันติ กับพุทธสันติวิธี คือ สังคมแห่งสันติ เป็นสังคมที่ไร้ความรุนแรง หรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่สังคมดังกล่าวยังมีความขัดแย้ง และบางครั้ง หรือบางสถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวได้พัฒนาตนเองไปสู่จุดที่สังคมไร้สันติ หรือ ปราศจากสันติ จึงมีความจำเป็นต้องใช้วิธีการเชิงสันติเข้าไป จัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม สันติวิธีอาจจะไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุดก็ได้ พุทธสันติวิธีบางอย่างอาจมีความสอดคล้องกันในแง่ของถ้อยคำ แต่แนวคิด และการปฏิบัติการณ์นั้น มีความแตกต่างกัน เพราะว่าบริบททางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของแต่ละยุคนั้น มีความแตกต่างกัน ฉะนั้นปรัชญาและแนวคิดจึงมีความแตกต่างกัน (Phramaha Hansa Dhammahao, 2011) เมื่อนำมาบูรณาการร่วมกับหลักหลักเศรษฐกิจสายกลางแนวพุทธ เป็นการนำหลักพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตและการค้าขาย โดยทั่วไปโดยท่านได้เสนอแนวทางเศรษฐกิจสำหรับทางสายกลางไว้ ได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเศรษฐกิจสายกลางโดยได้กล่าวถึงข้อจำกัดของเศรษฐกิจแห่งยุคอุตสาหกรรมไว้ว่า การแยกตัวโดดเดี่ยว เป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ในปัจจุบันนี้ได้แยกเอากิจกรรมทางเศรษฐกิจออกมาพิจารณาต่างหากโดดเดี่ยวจากกิจกรรมด้านอื่นๆ ของชีวิตมนุษย์ และจากวิทยาการด้านอื่นๆ เป็นไปตามแนวของ specialization คือ ความชำนาญพิเศษในทางวิชาการหรือความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งเป็นลักษณะของความเจริญในยุคอุตสาหกรรม (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2016) ดังนั้น กิจกรรมการดำเนินชีวิตของชุมชน การบริโภคแต่พอประมาณ การบริหารทรัพยากรในชุมชน ซึ่งเป็นจุดที่ดีที่สุดที่จะทำให้บรรลุคุณภาพชีวิต ทำให้เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และไม่ก่อให้เกิดผลที่เป็นปฏิปักษ์กับระบบนิเวศวิทยาในชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามแนวพุทธสันติวิธี ผลการวิจัยพบว่า จากการที่ได้สำรวจและสัมภาษณ์สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนได้ นำหลักการ SOAR มาใช้ในการวิเคราะห์จุดแข็ง โอกาส แรงแบนดาลใจ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของวิสาหกิจชุมชน ได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths) มีความสามารถของกำลังคน ได้เปรียบด้านวัตถุดิบที่มีราคาต่ำ วัตถุดิบหาได้ในท้องถิ่น ทำให้ต้นทุนในการผลิตต่ำ ความรู้ทางด้านวิชาการของนิสิตและคณาจารย์หลักสูตรสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้เข้ามาทำการวิจัยร่วมกับชุมชน

โอกาส (Opportunities) จำนวนลูกค้ามีมาก ความสม่ำเสมอของวัตถุดิบที่มีจากผู้ขายวัตถุดิบ ความช่วยเหลือจาก โครงการวิสาหกิจชุมชน กระแสนิยมในการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ กระแสนิยมที่เกิดจากสินค้าที่ผลิตด้วยฝีมือแรงงาน (Handicraft) ความสนใจของบุคคลทั่วไปที่มีต่อสินค้าจากโครงการวิสาหกิจชุมชน การประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง

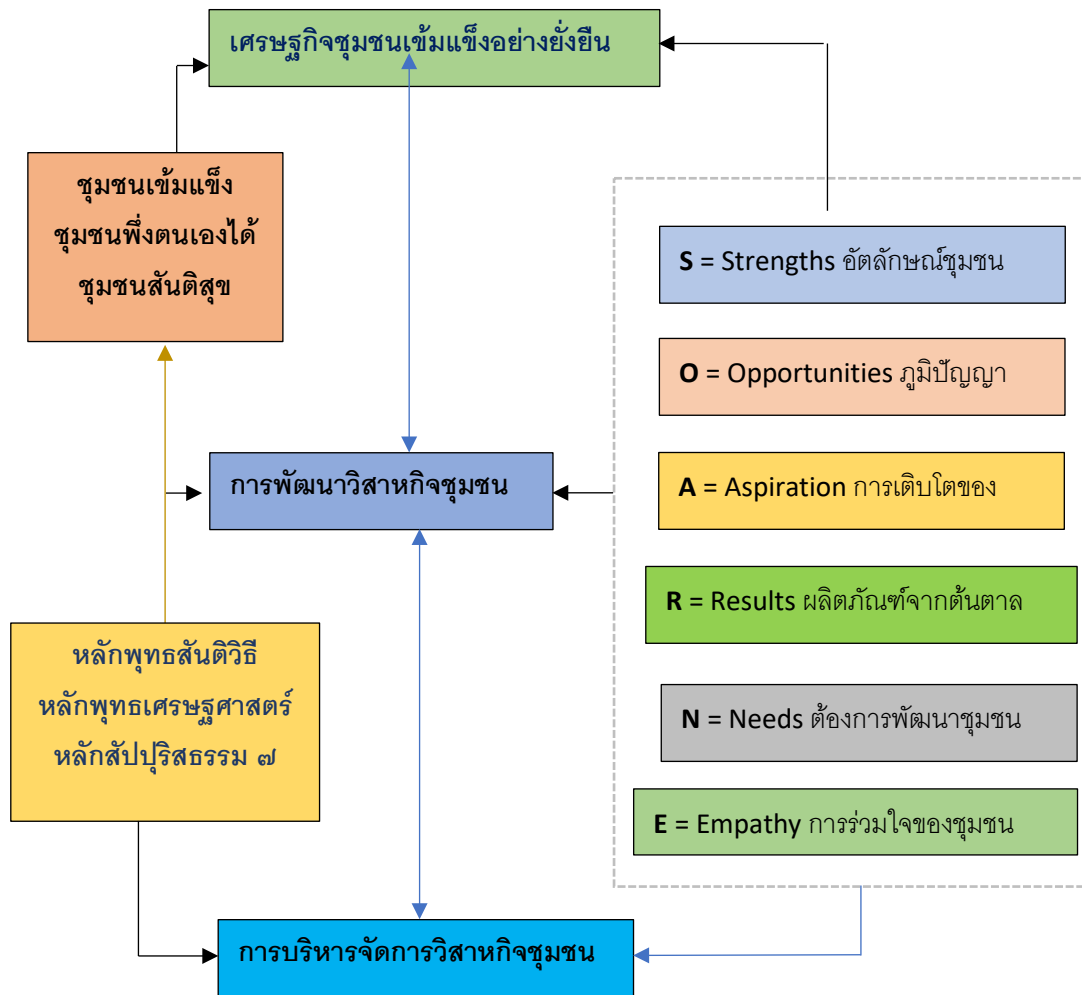
แรงบันดาลใจ (Aspirations) เพื่อให้มีทักษะด้านเทคนิคและการผลิต กลุ่มเป็นที่เชื่อถือและรู้จัก เพิ่มความรู้ในการพัฒนาและนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์

ผลลัพธ์ (Results) เกิดรายได้ของวิสาหกิจชุมชนเพิ่มมากขึ้น เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ได้แก่ ตะกร้าก้านใบตาล ไม้กวาดก้านใบตาล หมวกก้านใบตาล เสื้อย้อมเปลือกต้นตาล ขนมหอมดอกจอกผสมลูกตาล ขนมหอมสร้อยลำเจียกผสมลูกตาลอ่อน กระเป๋าผ้าลดโลกร้อน

งานวิจัยได้นำหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) เป็นธรรมของสัตบุรุษที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ มี 7 ประการ คือ 1) ธัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ 2) อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล 3) อตตัญญตา รู้จักตน 4) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา รู้จักกาลเวลา 6) ปรีชาญญตา รู้จักชุมชน สังคม 7) ปุคคลโลปปรัญญตา รู้จักบุคคล คุณธรรมนี้เป็นคุณสมบัติภายในตัวผู้นำ ซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการนี้ เป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ ที่จะทำให้อำนาจสามารถจัดการ สามารถปฏิบัติการในภาระงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายคือ ความเป็นคนดีที่สมบูรณ์ เป็นธรรมที่เหมาะสมต่อการเป็นผู้นำ โดยเฉพาะผู้ที่ป็นหัวหน้าคน หรือผู้นำที่จะต้องเป็นผู้รู้จักเหตุผล รู้จักตัวเอง และผู้อื่น รู้จักกาลเทศะโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการรู้จักนัยยะความต้องการ ความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อจะได้เลือกใช้คนให้ถูกกับงานหรือใช้คนให้เหมาะสมกับงาน เป็นคุณธรรมหรือคุณสมบัติของคนดี ที่เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนดี เป็นผู้ควรแก่การยกย่องนับถือเป็นคนที่สามารถให้การแนะนำในการดำเนินชีวิตที่ถูกด้วยต้องความปรารถนาดีมาใช้ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทำให้ผู้นำหรือผู้ปฏิบัติงานสามารถบริหารงานได้ดีแล้ว ยังเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน นอกจากนี้การแก้ไขปัญหาความยากจน โดยใช้หลักความพอเพียงตามเศรษฐกิจแนวพุทธ เมื่อมีความเพียรพยายามในการลดกิเลสให้อยู่ในระดับที่จัดการได้ ตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ ในเรื่องนี้ว่า ทุกอย่างจะเอาเกินความจำเป็นไม่ได้ เมื่อไม่เกินหรือเหลือเพื่อ สามารถเอาไปแบ่งปันให้กับคนอื่นได้อย่างไม่ขาดแคลน เมื่อไม่เกินพอดี ตามอำนาจของกิเลสคือ ความอยากหรือตัณหา เศรษฐศาสตร์แนวพุทธถือได้ว่าเป็นธัมมิกเศรษฐศาสตร์โดยแท้ (Buddhadasa Bhikkhu, 2004) กิจกรรมทางเศรษฐกิจเช่นนี้จึงส่งผลกับพฤติกรรมทางเศรษฐกิจอีกด้วย

รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามแนวพุทธสันติวิธี สรุปรูปแบบโมเดล SOARNE มีความหมายคือ S = Strengths อัตลักษณ์ชุมชนที่นำต้นตาลมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ O = Opportunities ภูมิปัญญาชุมชนของปราชญ์ชุมชนและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน A = Aspiration การเติบโตของชุมชนวิสาหกิจ R = Results ผลลัพธ์จากต้นตาล ได้แก่ ตะกร้าก้านใบตาล ไม้กวาดก้านใบตาล หมวกก้านใบตาล เสื้อย้อมเปลือกต้นตาล ขนมหอมดอกจอกผสมลูกตาล ขนมหอมสร้อยลำเจียกผสมลูกตาลอ่อน N = Needs

ต้องการพัฒนาของคนในชุมชนทางด้านเศรษฐกิจโดยจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน E = Empathy การร่วมใจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

แผนภาพที่ 1 SOARNE Model เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามแนวพุทธสันติวิธี

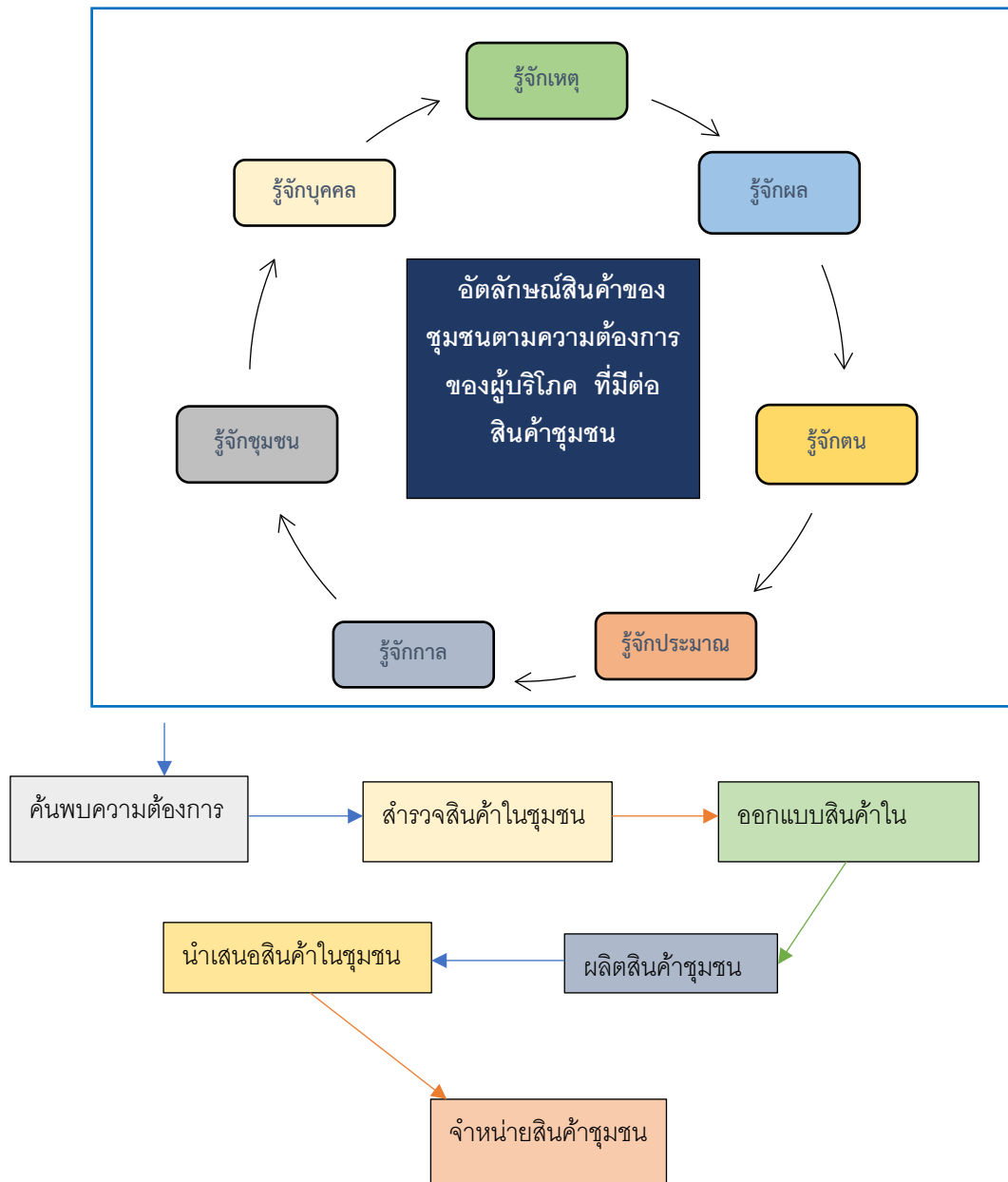
กล่าวโดยสรุป การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพราะวิสาหกิจชุมชนเกิดจากประชาชนผู้เป็นรากฐานทางสังคม อยู่ในสังคมชนบท ห่างไกลความเจริญ การดำเนินงานของรัฐเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ภาครัฐได้ พัฒนานโยบายเพื่อการสนับสนุนวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามแนวพุทธสันติวิธี เป็นรูปแบบเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามแนวพุทธสันติวิธี SOARNE สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักการวิสาหกิจชุมชน ที่มีการเชื่อมโยงกันเองทั้งภายในพื้นที่เดียวกันและต่างพื้นที่ ทั้งที่เป็นวิสาหกิจชุมชนประเภทเดียวกันและต่างประเภทกัน เพื่อประโยชน์ในสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้น สามารถที่จะ

แก้ไขปัญหาก็ได้โดยนำแนวทางที่เกิดจากงานวิจัย เป็นหลักการความรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย และอย่างยั่งยืน

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

แผนการส่งเสริม SME ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560 – 2564) มีเป้าหมายในการส่งเสริม มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ภายในปี พ.ศ. 2564 ซึ่งแนวคิดในการส่งเสริม SME คือการให้ความสำคัญกับการพัฒนา SME ที่มีศักยภาพให้มีความสามารถในการแข่งขันเพื่อให้สามารถเป็นพลังหลักในการสร้างการเติบโต

ทางเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดดให้กับประเทศ และการพัฒนา SME ในระดับฐานรากให้เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะนำไปสู่การกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรายประเดิม ด้านเสริมสร้างขีดความสามารถของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเฉพาะกลุ่ม และด้านกลไกการขับเคลื่อนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างเป็นระบบ ซึ่งผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับแผนการส่งเสริมฯ ฉบับนี้ ในการที่นำเสนอรูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามแนวพุทธสันติวิธี ต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสวาย อำเภอลำทะเมนชัย ศรีสะเกษ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาและยกระดับรายได้ให้เพิ่มมากขึ้น มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจในอนาคต โดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้ ปัจจัยหลัก ได้แก่ ภาวะผู้นำ ความรู้ ความเชี่ยวชาญและการพัฒนาตนเอง (การจัดทำบัญชี การดูงาน แลกเปลี่ยน เรียนรู้) การจัดทำแผนวิสาหกิจชุมชน (การบริหารการผลิต การบริหารการตลาด) การสื่อสารและการประสานงาน และคุณธรรม จริยธรรม (Kee-ariyo, 2016; Nathongkham, 2014) แผนกลยุทธ์ทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชน ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ตอบสนองและสอดคล้อง กับความต้องการของตลาด ต้องมีพัฒนาการดำเนินงาน ด้านการตลาดผ่าน Social Media และ Digital Marketing (Dararuang, 2017) ในภาพรวมความสำเร็จในการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วยด้านสำคัญคือ ด้านการเงิน ด้านกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้านการเรียนรู้และพัฒนาของ (Mungsamak et al. 2013) ซึ่งงานวิจัยนี้นำหลักพุทธสันติวิธี พุทธเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการพัฒนารูปแบบวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความยั่งยืน เพื่อศึกษาเพิ่มเติมจากงานวิจัยที่ผ่านมาในด้านการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ที่นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร โดยนำหลักธรรมเพื่อการเกื้อหนุน และหลักธรรมที่ส่งเสริมสัมมาอาชีพะ เป็นวิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานรัฐ ที่เข้ามาช่วยและส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมตัวเป็นกลุ่มและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน (Phrarat Sittivetee et al. 2019) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัย การใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองกลุ่มแม่บ้านมูล ที่นำหลักหลักสัปปุริสธรรมมาประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจชุมชนใน ในด้านการบริหารจัดการกลุ่มและ ด้านการบริหารจัดการดำเนินการผลิต และงานสนับสนุนการผลิต ด้านการบริหารจัดการด้านบัญชี การเงิน และด้านการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน (Phrakhru Pariyatvisutthikhun et al. 2007)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 วิสาหกิจชุมชนควรตั้งขึ้นมาจากความต้องการของ สมาชิกทุกคนในกลุ่ม มีเป้าหมาย เดียวกัน อันจะทำให้เกิด ความเต็มใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

1.2 วิสาหกิจชุมชนต้องมีการร่วมกันกำหนดโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ กฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ ในการเป็นสมาชิก รวมถึงการจัดสรรปันส่วนผลกำไรให้ ชัดเจน จัดให้มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาวีธีคิดและ การทำงานของกลุ่มให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร

1.3 วางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบและมีแผนการ สืบทอดวิสาหกิจชุมชนให้กับสมาชิกรุ่นต่อไป รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนตามแนวพุทธสันติวิธี ควรค่าแก่การศึกษาและนำไปสู่การปฏิบัติจริงในชุมชน เป็นประโยชน์ต่อวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ในท้องถิ่น ควรมีแผนงานและส่งเสริมให้ชุมชนได้เรียนรู้ นำไปสู่การปฏิบัติของประชาชน อันจะช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และควรมีการนำความรู้จากผลการวิจัยไปพัฒนาการเผยแพร่ไปสู่ชุมชนอื่นๆ ให้มีความรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน แบบแยกประเภท เพื่อให้เห็นผลการวิจัยในแต่ละรูปแบบ อย่างชัดเจน

2.2 การศึกษารูปแบบการดำเนินงานที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและบริบทของวิสาหกิจชุมชนนั้น จะส่งผลให้ผลการศึกษาแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

2.3 ควรมีการศึกษาถึงประโยชน์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแก่วิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สามารถดำเนินการเพิ่มช่องทางการตลาดผ่านระบบออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการศึกษากการประเมินคุณภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตามเกณฑ์ของหน่วยงานภาครัฐบาล ซึ่งผลงานวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพให้มีการปรับเปลี่ยนให้ดียิ่งขึ้น

References

- Buddhadasa Bhikkhu. (2004). *Dhamma and Politics*. Chiya: Dhammadhana Foundation.
- Chamnanpon, K., & Lowanichchai, S. (2019). A Development Model of Digital Technology for Supporting Entrepreneur. *Ratchapruet Journal*, 17(2), 130-138.
- Dararuang, K. (2017). Development of product and market strategy for Ban Kao Lame community enterprise, Nakhonsawan province. *Suthiparithat*, 31(100), 130-143.
- Kee-ariyo, C. (2016). Potential Development Model of Small and Micro Community Enterprise of Central Region. *The Journal of KMUTNB*, 26(1), 141-152.
- Kenaphoom, S. (2008). *The success of community enterprises in 4 border provinces of the Mekong River Basin*. Pathumthani: Valaya Alongkorn University.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka*. Bangkok: MCU Press.
- Ministry of Information and Communication Technology. (2016). *Digital Thailand*. Bangkok: Ministry of Information and Communication Technology.

- Mungsamak, P. et al. (2013). The Success Managerial Model for Herbal Products of the Community Enterprise Network Group at Nakhonchaiburin Provincial Group. *Journal of the Association of Researchers*, 18(3), 115-123.
- Nathongkham, P. (2014). The Operating Development Model of Community Enterprises in Rongkham District, Kalasin Province. *Chophayom Journal*, 25(1), 129-138.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan 2560-2564 B.E.* Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Office of the Prime Minister. (2019). *Community Enterprise Promotion Act No 2 B.E. 2562* Retrieved February 10, 2020, from http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/050/T_0032.PDF.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2016). *Buddhist Economics*. (16th edition). Bangkok: Phalidham.
- Phrakhru Pariyatvisutthikhun, et al. (2007). *A Study of the Buddhist Teaching Usage to Support Self-reliant Community Enterprise in Moon River Group of Thatum District, Surin Province* (Research Report). Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surin Campus.
- Phramaha Hansa Dhammhaso. (2011). *Buddhist Peaceful Mean: Integration of principles and conflict management tools*. Bangkok: 21 Century.
- Phrarat Sittivetee, et al. (2019). Life Lihood of the Community Enterprise in Phichit. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus*, 6(1), 100-113.
- Stavos, J.M., & inrichs, G.. (2009). *The Thin Book of SOAR: Building Strengths-based Strategy*. Oregon: Thin Book Publishing.
- Technologychaoban. (2019). *TISTR generates community enterprise income with innovative technology. Convey to entrepreneurs for spatial development*. Retrieved December 3, 2019, from https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_100968.